

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ Β 1.5-8, 1103b2-25

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ Β 6.10-13·16, 1106b18

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλωσ ἢ σθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρω οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἢ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἢ ἀρετῆ, στοχαστικὴ γε οὖσα τοῦ μέσου.

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Α1α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου. Να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν. (μονάδες 6)

1. Η παιδαγωγική αξία του εθισμού δεν έχει μεγάλη σημασία για τον άνθρωπο.
2. Η βίωση ενός αρνητικού συναισθήματος σε μικρότερο βαθμό απ' όσο πρέπει είναι ορθή συμπεριφορά.
3. Η επίτευξη του ορθού και η επιβράβευσή του συνιστούν στοιχεία της αρετής.

A1β.

«έν αὐτοῖς»: Σε ποιους όρους του κειμένου αναφέρεται ο εμπρόθετος προσδιορισμός που δίνεται;

«τούτων»: Σε ποια λέξη του κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία που δίνεται; (μονάδες 4)

(Μονάδες 10)

B1. «πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί.» Σε ποιες περιστάσεις της καθημερινής ζωής αναφέρεται ο Αριστοτέλης στο δοθέν χωρίο και πώς διαμορφώνεται η συμπεριφορά των ανθρώπων σε κάθε περίπτωση;

(Μονάδες 10)

B2. Με ποιες λέξεις του διδαγμένου κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια οι ακόλουθες: **περιστροφή, ποιοτικός, αυτόφωρο, φιλήδονος, πένθιμος;**

(Μονάδες 10)

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση τη σχολική εισαγωγή:

1. Μία από τις σοφιστικές μεθόδους του Πρωταγόρα ήταν και η διαλεκτική.
2. Ο Πλάτωνας εκθέτει τις απόψεις του για την ιδεώδη πολιτεία στον διάλογο Πολιτεία ή Περί δικαίου.
3. Η ιδεώδης πολιτεία ενσαρκώνει τις αρετές της σοφίας, της ανδρείας, της σωφροσύνης και της δικαιοσύνης.
4. Ο Αριστοτέλης, όταν ολοκλήρωσε την εκπαίδευση του Αλέξανδρου, επέστρεψε στην Αθήνα, που θεωρούσε δεύτερη πατρίδα του.
5. Τα Ηθικά Νικομάχεια θεωρούνται απόλυτη συνέχεια των Πολιτικών του Αριστοτέλη.

(Μονάδες 10)

B4. Παράλληλο κείμενο

ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ ΒΙΒΛΙΟ Β, 1109b

Ο Αριστοτέλης αναφέρεται στον τρόπο αντιμετώπισης από την κοινωνία τόσο της μεσότητας όσο και της υπερβολής και της έλλειψης.

Δεν είναι, πράγματι, εύκολο να καθορίσεις με ποιον τρόπο, με ποιους, για ποιον λόγο και για πόσον χρόνο πρέπει κανείς να οργίζεται. Και εμείς οι ίδιοι, βλέπεις, άλλοτε επαινούμε τους ελλιπείς και τους λέμε πράους, και άλλοτε πάλι επαινούμε τους οργίλους και τους αποκαλούμε «άντρες». Αυτόν, πάντως, που κάνει μικρή μόνο παρεκκλιση από το σωστό δεν τον κατηγορούμε, είτε το κάνει προς την κατεύθυνση της υπερβολής είτε το κάνει προς την κατεύθυνση της έλλειψης· κατηγορούμε αυτόν που παρεκκλίνει πολύ: αυτός δεν μπορεί να μείνει απαρατήρητος. Εν πάση περιπτώσει δεν είναι εύκολο να ορίσεις με τον λόγο και τη σκέψη ως ποιο σημείο και σε τι βαθμό αν παρεκκλίνει κανείς από το σωστό θα είναι πια ψεκτός — μήπως, τάχατε, μπορεί κανείς να το πετύχει αυτό και στα άλλα αντικείμενα της εμπειρίας; Τα πράγματα αυτά ανήκουν στην περιοχή των επιμέρους, όπου αποφασίζει η εντύπωση της στιγμής. Ένα, πάντως, πράγμα έχει γίνει φανερό, ότι η μεσότητα είναι επαινετή στο σύνολο των περιπτώσεων, η απόκλιση όμως άλλοτε προς την κατεύθυνση της υπερβολής και άλλοτε προς την κατεύθυνση της έλλειψης είναι υποχρεωτική και αναπόφευκτη, αφού με αυτόν μόνο τον τρόπο έχουμε την ελπίδα να πετύχουμε κάποτε το μέσον και το σωστό. (Μετάφραση Δ. Λυπουρλής)

Με βάση το δεύτερο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου και το παράλληλο κείμενο που δίνεται, να αναφερθείτε στο πώς αντιλαμβάνεται ο Αριστοτέλης τη στάση της κοινής γνώμης απέναντι στην υπερβολή, την έλλειψη και τη μεσότητα. Ποια καινούρια στοιχεία προσθέτει στο παράλληλο κείμενο;

(Μονάδες 10)

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, ΟΛΥΝΘΙΑΚΟΣ Β, 2.9-10

Ο ρήτορας προσπαθεί να αποδείξει ότι ο βασιλιάς Φίλιππος απέκτησε τη δύναμή του με τεχνάσματα και δόλο, γι' αυτό δεν είναι ακαταμάχητος.

[9] Καὶ μὴν εἴ τις ὑμῶν ταῦτα μὲν οὕτως ἔχειν ἠγεῖται, οἶεται δὲ βία καθέξειν αὐτὸν τὰ πράγματα τῷ τὰ χωρία καὶ λιμένας καὶ τὰ τοιαῦτα προειληφέναι, οὐκ ὀρθῶς οἶεται. ὅταν μὲν γὰρ ὑπ' εὐνοίας τὰ **πράγματα** συστήῃ καὶ **πᾶσι** ταῦτὰ συμφέρη τοῖς μετέχουσι τοῦ πολέμου, καὶ συμπονεῖν καὶ φέρειν τὰς **συμφορὰς** καὶ μένειν ἐθέλουσιν ἄνθρωποι· ὅταν δ' ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας τις ὥσπερ οὗτος ἰσχύσῃ, ἢ πρώτη πρόφασις καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντ' ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσεν. [10] οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, ὧ ἄνδρες **Ἀθηναῖοι**, ἀδικοῦντα κάπιορκοῦντα καὶ ψευδόμενον δύναμιν βεβαίαν **κτήσασθαι**, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτ' εἰς μὲν ἄπαξ καὶ βραχὺν χρόνον ἀντέχει, καὶ σφόδρα γ' ἠνθησ' ἐπὶ ταῖς ἐλπίσιν, ἂν τύχη, τῷ χρόνῳ δὲ φωρᾶται καὶ περὶ αὐτὰ καταρρεῖ. ὥσπερ γὰρ οἰκίας, οἶμαι, καὶ πλοίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τὰ κάτωθεν ἰσχυρότατ' εἶναι δεῖ, οὕτω καὶ τῶν πράξεων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις ἀληθεῖς καὶ δικαίας εἶναι προσήκει. τοῦτο δ' οὐκ ἔνι νῦν ἐν τοῖς πεπραγμένοις Φιλίππῳ.

κάπιορκοῦντα : καὶ ἐπιιορκοῦντα

φωράομαι,-ῶμαι = αποδεικνύομαι, αποκαλύπτομαι

ἔνι (αντί ἔνεστι) = ὑπάρχει, εἶναι μέσα

Γ1. Να μεταφράσετε το χωρίο: «Καὶ μὴν εἴ τις ὑμῶν ... ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσεν.»

(Μονάδες 20)

Γ2. Τι θεωρεῖ ο ῥήτορας ἀδύνατο σὴν παράγραφο 10 τοῦ ἀδίδακτου κειμένου καὶ γιατί;

(Μονάδες 10)

Γ3. Να γραφούν οἱ ζητούμενοι τύποι:

ὑμῶν: ἡ δοτική ενικού στο ἀ' πρόσωπο

ἠγεῖται: το β' πληθυντικό υποτακτικής στον ἴδιο χρόνο

οἶεται: το β' ενικό παρατατικού

καθέξειν: το β' ενικό προστακτικής αορίστου β' σὴν ἴδια φωνή

προειληφέναι: το γ' ενικό οριστικής μέλλοντα σὴν ἴδια φωνή

ἔστιν: το γ' πληθυντικό προστακτικής του ἴδιου χρόνου

δύναμιν: ἡ δοτική ενικού

ἀληθεῖς: ἡ ἴδια πτώση στον ἄλλο αριθμό στον ἴδιο βαθμό **καὶ** στον συγκριτικό

πεπραγμένοι: ὁ ἴδιος τύπος στην ενεργητική φωνή

(Μονάδες 10)

Γ4α. Να αναγνωριστοῦν συντακτικά οἱ ὅροι που δίνονται: *ὕμῶν, πράγματα* (το 2^ο του κειμένου), *πᾶσι, συμφορὰς, Ἀθηναῖοι, κτήσασθαι*. (μονάδες 6)

Γ4β. Στο χωρίο «τὰ τοιαῦτ' εἰς μὲν ἅπαξ καὶ βραχὺν χρόνον ἀντέχει» να μετατραπεί ὁ ευθύς λόγος σε πλάγιο με ρήμα ἐξάρτησης «ὁ ῥήτωρ εἶπε» με ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους. (μονάδες 4)

(Μονάδες 10)

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ!!!

ΑΡΕΙΤΟΛΜΟ

Δάφνη - Αγ. Δημήτριος